

QIRIAKO DEÇKA

epope
në kodrën
e kuqe

BIBLIOTEKA

854-32

Q 31

ESH-32

o 31

QIRJAKO DEÇKA

E P O P E
NË KODRËN E KUÇE

~~46328~~

LIBRARI E SHTETIT
DURRES

703

SHËTËPIA BOTONJËSE «NAIM FRASHËRI»
TIRANË, 1968

«Trim ishte Vojo Kushi, trim i madh dhe rrallë linden të tillë burra. Vetëm tre ishin dhe nga këta të tre vetëm Vojo Kushi ishte i shëndoshë. Shoku i tij Sadik Stavaleci ishte tuberkuloz, Xhorxhi Martini e kishte trupin me plagë, po që të tre zemrat i kishin si çelik. Këta të tre luftuan gjashtë orë kundër qindra armiqve, kundër tankseve dhe mitra-lozëve. A e dini se ç'bëri Voja kur ju mbaruan fishekët dhe bombat? Ai, me gjoks përpara, sulmoi mbi tanks...

ENVER HOXHA

LIRIA I KA RRËNJËT NË GJAK

Revolucioni i ngjan furtunës, merr hov nga gjokset punëtores, i rrëzon muret e vjetra, ku rri këmbëkryq padrejtësia e varfëria, i thyen lisat e harbuar dhe çliron mijëra fidanë e këta hedhin shtat e kapin rrezet jetëdhënëse të diellit... Si ajo kllçoça që mbledh zogjtë nëpër shkurre e driza, revolucioni i grumbullon bijtë e vet, u vë krahë e i bën shqiponja. Ushtarët e tij i dhurojnë gjak lirisë në fusha, në male e kodra, në fshat e në qytet. Kështu e ka revolucioni, ndoshta që bijtë e tij të mbeten të pavdekshëm, si lisat majë kreshtës.

Midis nesh nuk i shohim më të gjithë ata me të cilët, kokë më kokë, pranë dritës së zbetë të kandilit, në shtëpitë e vogla të qytetit tonë, lexonim traktin e parë të Partisë së Komunistëve Shqiptarë, lexonim fashikullin e parë të historisë mbi jetën e Leninit; nuk i shohim ata me të cilët ndamë pushkët me gjalmë e fishekët e ndryshkur, që në agimin e ardhshëm t'u bënim pritë shkelësve të trojeve tona, nuk i shohim më ata që vunë gurët e parë në themelet e kalasë sonë njëzetekatërvjeçare... Po ata rrojnë në zemrat tona, ranë që të mbeten të pavdekshëm... Me gjoksin e

tyre ndërtuan piedestalin, mbi të cilin ngrihet monumenti i madh i lirisë, me gjakun e zembrës së tyre gatuan llaçin e kuq të këtij piedestali dhe, ndoshta, në çastin e fundit, kur plumbat u merrnin jetën, ata thanë: «Edhe njëmijë jetë të kishim, përsëri kështu do t'i jepnim, në ballin e luftës, që të rrosh ti, partia jonë, ti, populli ynë!»

Ne i patëm pranë ata, i dëgjua m si flisnin me zjarr për mëmëdhenë, i morëm në krahë, u lidhëm plagët me mëngët e këmishëve, i mbështollëm me flamurin e kuq dhe, në netët e ftohta të dimrit, duke gërmuar mbi akull, i mbuluam me baltën e tokës mëmë, që aq fort e deshën. Ne u jemi borxhlinj atyre dhe veprën që bënë për këto troje, duhet ta lëmë të vizatuar, qoftë edhe thjesht, për niprit e stërniprit, se vepra e tyre do të jetë pasuria shpirtërore, forca dhe zemra për brezat që vijnë.

Dhe ja, morëm bojën e letrën për të derdhur kujtimet tona për ata që i patëm në krah në ditët e egra e me stuhi, për ushtarët e revolucionit tonë, për ushtarët me yje në ballë. Brezi ynë mbajti mbi supë Shqipërinë, atëhere kur në gjoksin e saj ishin ngulur thikat e fashizmit. Janë shumë ata që ranë dhe, ndoshta, s'do të ketë mundësi të flitet për të gjithë me hollësi. Po fytyrën e tyre, jetën e tyre, mund ta shohim te ata për të cilët do të flitet: ata kanë të gjithë një emër, sepse një ishte edhe ajo që i bashkonte: ideali i madh, komunizmi, për të cilin dhanë jetën.

Menduam shumë si t'ja fillojmë. Secili nga heronjtë tanë ka një jetë të pasur me ngjarje, porse, midis karvanit të yjeve partizane, në mendjen

tonë zgjodhëm atë të Vojo Kushit. E njohëm në punë, në jetë, në luftë; dhe e deshëm fort. Krenaria e tij buronte nga thjeshtësia; guximi, nga qëllimi i tij i madh e fisnik; forca, nga mëma që e pranoi për bir, partia, për të cilën dha jetën mbi tankun e armikut.

Do të ikin vite, shekuj dhe, ndoshta, brezave që do të vinë do t'u duket legjendë heroizmi i Vojo Kushit. Po ja që pati ditë të tilla që, mbi këtë tokë u desh gjak heronjsh legjendarë... Pra, le ta tregojmë trimërinë e heroit tonë.

Kur dielli merrte udhën drejt qiellit e shtinte nën krahë Veleçikun e Rozafën, kur brigjet e Bunës avullonin e qyteti rropatej nën tingujt e kabanave, midis turmës shtrinte hapin një djalosh tërë gjallëri, që, me çantën në krah, merrte udhën për në shkollë. Gëzonte një shëndet të mirë. Në fillim i vinte rëndë të dilte ashtu i rreko-sur, prandaj rrëshqiste rrugicave me mure të larta, të cilat dukeshin sikur ishin bërë qëllimisht për t'u struktur pas tyre të varfërit... Po midis të varfërve s'kishte përse të turpërohej edhe Vojua gjunjë-jashtë...

...Kur zilja lajmëronte mbarimin e mësimit të ditës, Vojua hidhte krahut çantën me gjalmë e, i rrethuar nga çamarokët e lagjes, kthehej në shtëpi. Të gjithë e donin. Ndonëse ishte truprëndë, qe i zhdërvjelltë, si atlet. Disa nga tregëtarët e tallnin, jo në sy, se nuk guxonin, po pas kra-

hëve. Ata e kishin bërë zakon ta merrnin nëpër gojë e ta quanin «leckaman i lindur për hamall». Porse djali i Shkodrës-loce, që dukej sikur lëshonte shtat çdo ditë, tani kish filluar të ëndërronte për t'u bërë shembëll burrërie... Vitet ja lëshonin vendin njëri tjetrit dhe rrjedha e tyre e gatoi Vojon me virtute të larta. Zëri i tij kishte një notë burrërore. Fjala e tij zinte vend te moshatarët e vet.

— Kanë me ardhë ditë të mira, o shokë, porse jo nga qielli. Qe, besa, keni me pa. Me krahët tonë do të fitojmë atë që na duhet me jetue, porse tash na duhet me bashkue grushtat. Grushti duhet të jetë aq i madh dhe i fortë, sa të shembi malin; ndryshe mbreti nuk e liron fronin.

— Ti ke fillue me folë kundër mbretit e mbretit ka burgje, ka hekura. Do të na lesh vetëm, — i thoshin shokët.

Bisedat e Vojos kundër mbretit kishin mbushur Shkodrën dhe shënjestra e spiunëve ishte graduar drejt këtij djaloshi. Po liria nuk mund të lidhet me pranga. Dhe ai, që nuk u trembej prangave, e ngrinte gjithnjë e më fort zërin e tij, zërin e klasës së tij.

— Ju thashë: mbreti asht një hajdut me çizme. Mos pritni të mira prej tij. Bir i këtij kombi asht ai që punon me përmbysë mbretin.

Shokët çuditeshin për besimin e guximin që kishte Vojua. Shpesh, në rrugicën për në shtëpi, ashtu siç ishin bashkë, takonin furrxhiun me shapkën e rrasur deri te veshët dhe me cigaren në anë të buzëve. Vojua e ngrinte më fort zërin, që të dëgjonte edhe ai.

— Djalosh, djalosh, — ja priste furrxhiu, — po të them për herë të fundit: në rrugicën time mos folë kështu mbarë e mbrapsh. Mbretin mos e shaj. A po ndin?!

Vojua kthente kokën qetë, e përsëndeste dhe vazhdonte në punën e tij. Në orën kur Vojua kthehej nga shkolla furrxhiu ndodhej gjithnjë në kassollen e zjarrtë. Një ditë, dy, tri... dhe furrxhiu i foli:

— Kam me të porositë për diçka. Hajde pak në furrë.

Si u përsëndet me shokët, djali i shkoi pas furrxhiut. Për të parën herë ai u njoh me këtë furrxhi të çuditshëm.

Biseda qe shumë interesante. Për të parën herë Vojua mësoi se, për të luftuar kundër regjimit, duhej bashkuar, duhej punuar me ngulm dhe duhej vepruar në mënyrë që të mos i bihej armikut në sy.

— Na, merri këto fletë. Lexoji me kujdes. Le ta shtojmë familjen tonë të revolucionit dhe le të ecim me guxim e këmbëngulje drejt qëllimit tonë. Na kena një mësues të madh — Leninin. Fjalët e tij janë busull. Po qe se ti ke vendosë me i shërbye popullit tand, ven dorën në zemër e ban një betim se nuk do të mundë me të thye as furtuna ma e rreptë.

Vojua dëgjonte me vëmendje dhe çuditëj: furrxhiu, që deri atëhere i kishte folur të rrinte urtë dhe të mos e zinte në gojë mbretin për të keq, i doli ndryshe!.

— A kena shokë të tjerë? — pyeti Vojua me ndrojtje.

— Shumë, gjithë proletarët e Shkodrës, të Shqipnisë, të botës... Po nuk e kuptojnë të gjithë menjëherë se nga asht shtegu që të çon te liria e te begatia. Ata duhet të kenë një shtab në krye, shtabin komunist. Nuk do të jetë vonë dhe do ta kemi edhe ne këtë shtab: partinë tonë komuniste!

— Partinë komuniste!

— Po.

Vojua mësoi shumë atë ditë. Ai mësoi se çdo veprim duhej të kishte një qëllim, çdo veprim duhej të studjohej më parë. Dhe doli nga furrxhiu me zemër të ngrohtë. Sapo kapërceu prakun, i hodhi një sy tabelës së nxirë sipër portës dhe lexoi edhe një herë emrin e njeriut që tani i kishte hyrë në zemër: «Vasil Shanto».

* * *

Gjimnazi i Shkodrës kishte shumë nxënës. Midis tyre, Vojua shquhej për vullnet e shkathësi.

Një mëngjez prilli, mbi 400 nxënës ishin mbledhur përpara konviktit për të bërë fiskulturë. Mësuesi i fiskulturës, një burrë shumë i shëndoshë, e afroi Vojon pranë vetes dhe, me grushtin e fortë, i ra në muskulaturat e krahëve. Djali nuk u tund.

— Ja, ky ka trup të fortë. Duhet ta çojmë për artilier. Mbretit i duhet një trup si ky.

— Jo, zoti profesor, ky trup asht i klasës punëtore të Shkodrës dhe...

— Nuk t'u drejtova ty. Ti duhet të krenohesh që të jesh oficer i mbretit.

Vojua u skuq në fytyrë dhe në gjoks nisi t'i vlojë dëshira për të vazhduar bisedën.

— Ma mirë hamall i qytetit tim. As nuk kam mendue ma shumë se kaq...

— Duket je fry prej të kuqve. Mblidhe mendjen e mos merr më qafë veten, rininë tande.

Nxënësit dëgjonin fjalët e Vojos dhe re si u skuq nga zemërimi mësuesi i fiskulturës, Alush Leshanaku.

— Nuk thoni keq, zoti profesor, unë jam me flamurin kuq e zi, dhe, po të kisha një shtizë të naltë, do ta çojsha në qiellin e shtatë...

I zemëruar, mësuesi i tha të shkante në vend.

Gjakftohtë, Vojua nderoi dhe u drejtua për në rreshtin e vet.

Me qindra sy u kthyen nga ai.

• • •

Në thellësi të rrugës, e cila nga larg dukej sikur ngushtohej, ndodhej një shtëpi e vogël, çatia e së cilës fillonte drejt mbi murin e avllisë.

Ishte mbrëmje. Në horizont ngrinte kryet Rozafa, më e lartë se kampanoret e minaretë. Kurri-
zit të Taraboshit rrëshqisnin rrezet e hënës. Qyteti kish rënë në qetësi. Në rrugicë, më të rrallë, hynte ndonjë qytetar me veshje të thjeshtë. Trokiste në shtëpinë e vogël, hynte në derën e avllisë, në njërin sofat të së cilës rrinte një punëtor i duhantores së Shkodrës. Ndërsa përshtëndeste miqtë, ai ua ngulte vështrimin në bebe të syrit. Pas pak u ngrit; fërkoj duart dhe i ra rrugicës poshtë e përpjetë. Pastaj u kthye e hyri në shtëpi.

Në dhomën e vogël, në vatrën e së cilës xixëllonte zjarri e në oxhak një llambë me vajguri